

Posudok oponenta dizertačnej práce Mgr. Martiny Ptáčnikovej

Pražská honorifikační urbanonyma v období 1945–1989 a jejich podíl na formování identity socialistického velkoměsta

predkladanaj v roku 2019 na Ústave českého jazyka a teórie komunikácie FF KU

I. Stručná charakteristika práce

Práca je zameraná na analýzu honorifikačných urbanoným Prahy v období rokov 1945 – 1989. Napriek tomu, že urbanonymii sa v slovenskej a českej onomastike venovala zvýšená pozornosť najmä začiatkom deväťdesiatych rokov minulého storočia, predkladaná dizertačná práca prináša viaceré zaujímavé a nové postrehy z tejto problematiky.

II. Stručné celkové zhodnotenie práce

Dizertačná práca je na vysokej úrovni – po stránke odbornej, argumentačnej, ale aj štylistickej a pravopisnej. Autorka venovala pozornosť všetkým aspektom urbanonymie, skúmanú problematiku chápe v jej mnohorozmernosti a tak ju predstavuje aj v práci.

III. Podrobné zhodnotenie práce a jej jednotlivých aspektov

1. Štruktúra argumentácie.

Autorka dizertačnej práce svoje názory formuluje presne a jasne. V teoretických častiach práce vyjadruje vlastné hodnotenie a v rozporuplných otázkach polemizuje s niektorými názormi, ale s tým, že uvádza logické protiargumenty podložené faktami – napr. polemický postoj k zaradeniu mestských zastávok a staníc na rozhranie urbanoným a chrématoným v teórii P. Mittera (s. 41); otázky exponovanosti jadra a okraja mesta a s tým spojené honorifikačné názvy podľa J. Davida a nesúlad tejto teórie v nominčnom porocese staníc metra podľa zistení M. Ptáčnikovej (s. 110); rozpor medzi teoretickými schémami P. Odaloša a reálnym výskumom premenovávania pražských ulíc po roku 1989 (s. 117). Nadviazanie na doterajšiu onomastickú teóriu M. Majtána a jej doplnenie o nové poznatky a názory sú rozhodne prínosom pre teoretickú onomastiku. Tieto atribúty poukazujú na odbornú erudovanosť a vyspelosť M. Ptáčnikovej a na prínos dizertačnej práce pre ďalšie onomastické výskumy.

2. *Formálna úroveň práce*

Autorka v práci správne používa skratky, štruktúru bibliografických odkazov, odborné termíny. Komentáre vo forme odkazov pod čiarou sú prehľadné a takisto používané správne. Pravopisná stránka je na vysokej úrovni, nezaznamenal som žiadne pravopisné chyby ani štylistické nedostatky. Práca je prehľadná, dostatočne členená na jednotlivé základné kapitoly a podkapitoly. Veľmi príjemne a výstižne pôsobia názvy – charakteristiky podkapitol.

3. *Práca s prameňmi a s materiálom*

Autorka dizertačnej práce využíva primárne i sekundárne pramene, ktoré cituje a parafrázuje v zhode s etikou vedeckej práce, rovnako tak správne získavala materiál, ktorý tvorí základ dizertačnej práce. Analýza získaného materiálu a interpretácia je správna a výsledky, ku ktorým autorka dospela, predstavujú výrazný prínos v oblasti urbanonymie a onomastiky v širšom meradle. Vedecké postupy, pohľad na problematiku zodpovedajú moderným onomastickým trendom.

K poznámke č. 85 (s. 53) o rozšírení pôvodného názvu *ulice Slovenského povstání* na *ulice Slovenského národného povstání* v roku 1972 môže súvisieť s premenovaním centrálného banskobystričského námestia, ktoré sa v roku 1961 zmenilo z *námestie Národného povstania* na *námestie Slovenského národného povstania*, pretože Banská Bystrica mala v štruktúrach KSČ vysoké postavenie práve kvôli téme SNP, ktorá predstavovala dôležitú súčasť komunistickej propagandy.

4. *Vlastný prínos*

Na predloženej dizertačnej práci treba vysoko oceniť, že autorka sa na obdobie socializmu nepozerala schematicky, ale presne pomenúva politickú sínusoidu, ktorá sa prejavila aj v jednotlivých urbanonymách a ich podobách. Autorka správne poznamenala, že záverečné práce zaoberajúce sa touto tematikou nazerajú na obdobie socializmu ako na jednoliaty časový úsek (s. 10) – podrobnejšie túto problematiku analyzuje v tretej kapitole práce. Globálne uchopenie problematiky honorifikačnej urbanonymie sa u Mgr. Ptáčnikovej prejavuje aj v tom, že tento proces vníma aj v kategórii priestoru a času a popri oficiálnej urbanonymii venuje pozornosť aj urbanonymii živej, ktorá tvorí neodeliteľnú súčasť jazykovej krajiny.

Teoretické úvahy autorky, sumarizácia doterajších výskumov problematiky urbanonymie budú prínosom nielen pre českú onomastiku. Preto by bolo veľmi žiaduce, aby táto práca bola vydaná vo forme monografie. Autorka sama zvaží, či ju vydá v takejto podobe, ale doplní niektoré konštatovania, príklady, literatúru. Preto jej v súvislosti s podkapitolou 1.2.1

o kolektívnej pamäti dávam do pozornosti štúdie G. Rožaiia *Pamät' a regionálna toponymia (I., II.)*, ktoré publikoval v časopise Slovenská reč (1/2018 a 2/2018 – dostupné aj online: <http://www.juls.savba.sk/ediela/sr/>).

Podnetnými sú aj zistenia a konštatovania M. Ptáčnikovej o „prekresľovaní“ historických udalostí pod tlakom ideológie, o ktorých píše na s. 71. Komunistickému režimu nevyhovovalo glorifikovanie 28. októbra – vzniku ČSR, preto k tomuto sviatku priradili udalosť z roku 1945 – znárodnenie priemyslu, baní a bánk. Podobne to bolo s upevňovaním nového sviatku u občanov – 9. májom spojeným s príchodom sovietskych vojsk do Prahy a prijatím Ústavy v roku 1948. Ide o manipuláciu s kolektívnou pamäťou, upevňovaním ideologicky dôležitých udalostí a potláčaním ideologicky závadných historických medzníkov.

V kapitole o existencii neoficiálnej (živej) toponymie môžem potvrdiť konštatovanie M. Ptáčnikovej, že „k opačnému názoru, tj. že jsou nestandardizovaná urbanonyma užívaná predovšetkým mladými ľuďmi jako výraz jejich potreby vymezit se vůči jim vnucenému oficiálnímu jazyku (včetně jim vnucených jmen)...“ (pozn. 195, s. 131). Podobnú motiváciu revoltou voči oficiálnym názvom majú mládežnícke sociálne toponymá (ofic. *Modrá gul'a* – neofic. *Kocka* – Krško, 2016, s. 77). Neoficiálnu toponymiu Prahy v skupine homosexuálov spracoval Jan Seidl a kol. v knihe *Teplá Praha. Průvodce po queer historii hlavního města 1380 – 2000* (2014).

Pri výklade ľudových etymológií treba podčiarknuť, že sémantika pôvodného názvu *Hloupětín* (s. 168) spájaná s adjektívom *hlúpy* je správna a náležitá, hoci primárnym motivantom bolo antroponymum (a toto si ľudová etymológia neuvedomuje). Mená typu *Glupa, Glupec, Glupoňa...* uvádza J. Pleskalová ako mená s ochrannou funkciou (podobne *Prodan, Nenaš, Grozata*) – Pleskalová: *Vlastní jména osobní v češtině* (2014, s. 5).

IV. Otázky k obhajobe

Môžeme uvažovať o rôznych etapách živej toponymie z časového hľadiska (berúc do úvahy politickú sínusoidu vývoja socializmu v ČSSR)? Bola tvorba živej toponymie v období socializmu bohatšia v porovnaní s obdobím po roku 1989 (napriek tomu, že obdobie demokracie je o polovicu kratšie)?

Ako vnímate a hodnotíte využívanie jednotného motívu v procese proprializácie mestských štvrtí, sídlisk a pod. ako o tom píšete v kapitole 3.3.4 a kapitole 3.5 z hľadiska orientácie v meste z pozície domácich a cudzích?

Zistili ste názor obyvateľov na používanie urbanonyma *U nás* (s. 125, S35) v porovnaní s ostatnými („klasickými“) podobami urbanoným?

V. Záver

Predložená dizertačná práca **spĺňa** požiadavky kladené na dizertačné práce, preto ju **odporúčam** na obhajobu a klasifikujem ju stupňom **prospela**.

V Banskej Bystrici 5. 12. 2019

prof. Mgr. Jaromír Krško, PhD.